

Aske Kammer

Terrorisme i realtid: 22. juli 2011 i danske og norske netaviser

Abstract

In cases of emergent crises, news media undertake an important societal function by providing the public with timely and correct information. Using the terrorist attack in Norway on July 22, 2011, as case, this article analyzes how Danish and Norwegian news websites cover emergent crisis in real-time. First, the article analyzes whether this coverage made use of the affordances of news websites (instantaneity, multimodality, interactivity, and hypertextuality). Second, it analyzes the accuracy of the coverage. The conclusion is that the real-time coverage both used the affordances and was accurate, suggesting that digital journalism managed to undertake its societal function during the terrorist attack.

Keywords:

- Affordances
- Crisis communication
- Digital journalism
- News websites
- Real-time coverage

Når krisesituationer opstår pludseligt, varetager nyhedsmedierne en vigtig samfundsfunktion ved at give offentligheden opdateret og korrekt information. Med terrorangrebet 22. juli 2011 som case analyseres i denne artikel, hvordan journalistikken i danske og norske netaviser dækker netop en sådan begivenhed i realtid. Det analytiske fokus er to-delt: Først analyseres, hvorvidt netavisernes realtidsdækning omfattede anvendelse af de mediespecifikke affordances – øjeblikkelighed, multimodalitet, interaktivitet og hypertekstualitet. Dernæst analyseres nøjagtigheden i realtidsdækningen. Konklusionen på analysen er, at den journalistiske dækning både anvendte affordancerne og formidlede ganske nøjagtigt, hvilket peger på, at den digitale journalistik formåede at løfte en vigtig samfundsmæssig opgave i forbindelse med terrorangrebet.

I denne artikel præsenteres en overvejende formmæssig analyse af danske og norske netavisers realtidsdækning af den pludseligt opståede krisesituation, som terrorangrebet i Oslo og på Utøya d. 22. juli 2011 udgjorde. Analysens fokus er på, hvordan journalistikken i netaviser anvender dette nyhedsmediums specifikke konstellation af *affordances*, når den dækker højst uventede begivenheder, og på hvor korrekt den pågældende realtidsdækning samtidig er.

Nyhedsmedierne – og særligt dem, der muliggør løbende opdatering – spiller en vigtig rolle i krisesituationer såsom terrorangreb og naturkatastrofer, hvor offentligheden har et presserende behov for korrekt og opdateret information (Mogensen 2008). Og i takt med at netaviserne er blevet et af de mest benyttede nyhedsmedier overhovedet (Newman og

Levy 2013; Nielsen og Schrøder 2013; Schrøder og Kobbarnagel 2012), udgør de også et centralt medium for den offentlige kommunikation under sådanne krisesituationer (Allan 2006). Det er derfor vigtigt at undersøge, hvordan denne medietype agerer og reagerer, når det uventede sker, hvor den med sin centralitet i nyhedsforbruget skal løfte en vigtig samfundsmæssig opgave. Med netavisen som medium er rammevilkårene for den journalistiske dækning af pludseligt opstået krise nemlig ændret i forhold til ved traditionelle nyhedsmedier som den trykte avis, radio og tv. Netaviserne adskiller sig nemlig fra andre nyhedsmedier i kraft af deres affordances, som godt nok ikke hver for sig er unikke for denne medietype, men som er det i én samlet konstellation. Disse affordances er øjeblikkelighed, multimodalitet, interaktivitet og hypertextualitet (Bardoel og Deuze 2001; Deuze 2003; Domingo 2005; Hall 2001; Kammer 2013b; Karlsson 2012; Newhagen og Rafaeli 1996; Salaverría 2005) og bliver beskrevet mere fyldigt nedenfor.

Selvom forskellige nyere studier har kortlagt, hvordan journalistikken har institutionaliserede praksisser for at dække uventede begivenheder (Hartley 2011b; Mogensen 2008; Saltzis 2012; I. Schultz 2007), er den akademiske indsigt i, hvilken rolle de fire affordances spiller i netavisers dækning af sådanne pludseligt opståede krisesituationer, stadig yderst begrænset. Der eksisterer utallige studier af journalistikkens tilpasning til de digitale medier (se eksempelvis Anderson 2013; Anderson, Bell, og Shirky 2012; Boczkowski 2004, 2010; Deuze 2007, 2008a, 2008b; Domingo og Paterson 2011; Hartley 2011a; Kammer 2013a; Paterson og Domingo 2008; Steensen 2010), men det synes underbelyst, hvad der sker i krydsfeltet mellem på den ene side de institutionaliserede journalistiske praksisser ved uventede krisesituationer og på den anden side netavisernes forskellige affordances (se dog Salaverría 2005). Der savnes derfor fortsat viden om, hvordan journalister, der producerer nyheder til netaviser, reagerer på pludseligt opståede kriser, og især om hvorvidt en aktualisering af de fire affordances indgår som en del af denne reaktion.

Dette hul i den eksisterende forskning leder til artiklens 1. forskningsspørgsmål: *Afspejler danske og norske netavisers dækning af pludseligt opståede kriser en brug af deres affordances? (Hvis ja, hvordan da?)*

Både Danmark og Norge er lande med høj internet-penetration (Internet World Stats), med vidt læste netaviser (Nielsen og Schrøder 2013; Vaage 2013) og med vel-etablerede professionelle standarder inden for journalistikken (Hallin og Mancini 2004). Tidligere analyser af netavisernes anvendelse af mediets affordances i de pågældende lande peger imidlertid i forskellige retninger. Et studie udført af Engbretsen (2006) tyder på den ene side på, at skandinaviske netaviser generelt har været tilbageholdene med at anvende affordancerne, mens et nyere studie (i Kammer 2013b) har fundet, at danske netaviser – og særligt dem, som ejes af store danske eller internationale mediekoncerner – i vid udstrækning gør brug af de teknologiske potentialer, som mediet repræsenterer. Begge disse tidligere, kvantitative analyser koncentrerer sig imidlertid om den hverdagslige aktualisering af de forskellige affordances, hvorimod ekstra-ordinære krisesituationer forbigås i studierne.

Det er et gennemgående tema i journalistikforskningens litteratur om live-dækning og nyhedsproduktion på baggrund af begivenheder, der stadig udvikler sig, at hensynet til at dække begivenheder hurtigt kan karambolere med den professionelle fordring om at dække dem korrekt (se eksempelvis Lewis og Cushion 2009; Mogensen 2008; Seib 2001). Prisen for hurtighed betales ofte i form af flere fejl og mindre nøjagtighed. Netop nøjagtighed er en af grundpillerne i troværdig journalistik, men når de bekræftede informationer er fåtallige, og den offentlige efterspørgsel på ny information umættelig, sådan som det er tilfældet i krisesituationer, kan det være en udfordring for journalister at leve op til dette ideal.

Dette skisma mellem hurtighed og nøjagtighed fører frem til analysens 2. forskningsspørgsmål: *I hvilken udstrækning cirkulerer netaviserne korrekt information og retter faktuelle fejl, når de dækker pludseligt opståede kriser?*

For at gøre de to forskningsspørgsmål analytisk håndterbare, tages der udgangspunkt i én specifik case, nemlig den journalistiske realtidsdækning i danske og norske netaviser af terrorangrebet i Norge d. 22. juli 2011. Her eksploderede kl. 15:25 en kraftig bilbombe i det politiske centrum af Oslo, som raserede adskillige af centraladministrationens kontorbygninger – heriblandt den bygning, som statsministeren havde kontor i. Knap to timer senere, kl. 17:10, åbnede terroristen ild mod deltagerne i en politisk ungdomsorganisations sommerlejr på den lille ø Utøya omtrent 30 km fra hovedstaden. Gerningsmanden overgav sig til politiet kl. 18:27; på dette tidspunkt var i alt 77 personer dræbt.

Dette to-ledede terrorangreb udgør en yderst sjælden og uventet begivenhed i en skandinavisk sammenhæng. Bortset fra et mindre antal isolerede hændelser gennem de seneste 40 år har de skandinaviske lande ikke en historie med politisk motiveret vold, hvor terrorisme er en reel risiko, sådan som andre europæiske lande såsom Italien, Spanien, Storbritannien og Tyskland har haft det. Sprængningen af en så kraftig bilbombe i en skandinavisk storby er simpelthen uden fortilfælde, ligesom massebordet på Utøya også er det. I tillæg til denne samfundsmæssige faktor var også den tidlige udstrækning af terrorangrebet, som jo altså strakte sig over flere timer, medvirkende til at holde det på nyhedsmediernes dagsorden, idet der kontinuerligt var nye udviklinger at rapportere (ligesom det skete 11. september 2001). Kombinationen af disse to faktorer betyder, at terrorangrebet i Norge udgør et godt eksempel på en sådan højst uventet, pludseligt opstået og kontinuerligt videreudviklende begivenhed, som er brugbar til at undersøge netavisernes journalistiks realtidsdækning af krisesituationer.

Dette studie minder på mange måder om Salaverrías (2005) undersøgelse af internationale netavisers dækning de første par timer efter terrorangrebet på New York og Washington DC d. 11. september 2001. Denne begivenhed repræsenterede ifølge Salaverría (2005: 84) «the opportunity to measure the grade of both technical and professional development reached by the digital media at the beginning of the 21st century», men studiet udmunder dog i den konklusion, at «online publications, just a decade old, have not yet reached their maturity». Baggrunden var, at de ikke lykkedes med at udnytte den digitale teknologiske interaktive, multimodale

og hypertextuelle potentialer, ligesom dele af den information, de cirkulerede, senere viste sig at være forkert. Salaverría kritiserer endvidere netaviserne for hverken at have tilstrækkelig båndbredde eller serverkraft til rent teknisk at imødekomme offentlighedens overvældende interesse for nyheder på denne dag. Selvom der er ligheder både i den begivenhed, der dækkes journalistisk, i karakteren af det empiriske materiale, og i en vis udstrækning i den analytiske ramme, er analysen i denne artikel ikke en replikation af Salaverrías studie, for der er betydelige forskelle i udvælgelse af netaviser, geografiske perspektiver, fremgangsmåder vedrørende data-indsamling og de analyserede tidsrammer i forhold til terrorangrebene. Salaverrías arbejde kan dog ikke desto mindre give et historisk perspektiv og udgøre en kontekstualiserende referenceramme.

Den teoretiske ramme

Et centralt begreb i dette studie er *affordances*, som refererer til de muligheder for handlen, som et givent objekt repræsenterer for et givent subjekt. Begrebet har sine rødder i perceptionspsykologien og indsigter i samspillet mellem dyr og det miljø, de lever i (Gibson 1977), og er siden approprieret i medievidenskaben af især Hutchby (2001, 2003; se desuden Rappert 2003 for et interessant, korrigerende perspektiv på medier og affordances).

Der er to vigtige nuancer at holde i baghovedet i forbindelse med affordancebegrebet. For det første at der er tale om et relationelt begreb; det vil sige, at affordances opstår i mødet mellem et objekt, der repræsenterer en bestemt materialitet, og et subjekt, som har særlige motivationer og muligheder for at bruge objektet (se også Finnemann 2005). Der er eksempelvis forskel på, hvordan et egern og en flodhest kan aktualisere de handlemuligheder, som et træ tilbyder (den sidstnævntes fysiologi umuliggør i første omgang træklatring, ligesom den næppe heller er synderligt motiveret for at klatre efter nødder). På samme måde vil journalister også være motiverede for at bruge forskellige egenskaber ved webben på en særlig måde, som ikke nødvendigvis er den samme, som eksempelvis bankfunktionærer eller teenagepiger er det. Den anden vigtige nuance er, at der med affordances er tale om potentialer, der kan bringes til anvendelse eller forbigås – men der er ikke tale om teknologisk determinisme, hvor forskellige handlemuligheder nødvendigvis aktualiseres, blot fordi de er muliggjort (Helles 2009).

Som det fremgår ovenfor, eksisterer der i forskningskredse en konsensus om, at netaviser som en særlig type nyhedsmedie har fire forskellige affordances, nemlig øjeblikkelighed, multimodalitet, interaktivitet og hypertextualitet (Bardoel og Deuze 2001; Deuze 2003; Domingo 2005; Hall 2001; Kammer 2013b; Karlsson 2012; Newhagen og Rafaeli 1996; Salaverría 2005). Selvom den anvendte terminologi varierer, har disse affordances udgjort et tematisk omdrejningspunkt i store dele af forskningslitteraturen (se eksempelvis de omfattende litteraturoversigter i Domingo 2005; Hartley 2011a; Mitchelstein og Boczkowski 2009), og det i en

sådan grad, at nogle forskere kritiserer det, de opfatter som et *for* snævert fokus på netop affordances (Steenen 2011). I dette afsnit gennemgås øjeblikkelighed, multimodalitet, interaktivitet og hypertextualitet dog ikke desto mindre for derved at udpege artiklens analytiske ramme.

Den 1. affordance ved netaviserne som nyhedsmedium er *øjeblikkelighed*, altså potentialet for direkte overførsel af information og et deraf følgende tidsligt sammenfald mellem afsendelse og modtagelse af den besked, der kommunikeres (Castells 2003; Finnemann 2005). I endnu højere grad, end tv- og radiokanaler med nyheder i døgndrift tidligere har gjort det, muliggør netavisernes teknologi således en flydende publikationsrytme, hvor nyhederne potentielt publiceres, så snart de er færdige. Det er en teknologisk mulighed, som der dybt i den journalistiske kultur ligger en motivation for at bringe i anvendelse, idet aktualitet altid har været en grundlæggende præmis for nyhedsproduktion og -formidling (Rantanen 2009; Schudson 1987). Domingo (2011: xv) fremhæver således, at «immediacy is the dominant paradigm of online journalism», mens Hjarvard (2012: 99) angiver, at «[n]ew media have placed an added premium on the immediacy of news».

Den radikaliserende af nyhedernes nutidighed, som ligger i denne opprioritering af øjeblikkeligheden, betyder også, at der i netaviserne ses andre tidslige konfigurationer end i de traditionelle nyhedsmedier. Saltzis (2012) anfører eksempelvis i forlængelse af Lewis og Cushions (2009) begreb om «rolling news», hvordan det kan være problematisk at tale om et endeligt nyhedsprodukt, fordi realtidsdækning af begivenheder oftest resulterer i kontinuerlige opdateringer af artikler, eller i at en given begivenhed dækkes gennem flere sideløbende artikler. Dette perspektiv ligger i forlængelse af Karlssons (2006) pointering af, hvordan nyheden i digitale medier kan forstås som en proces frem for et produkt (se også Hartley 2009b). Nyere empiriske studier antyder imidlertid, at potentialet for stadig opdatering kun anvendes i begrænset omfang (Lim 2012), og at tid fortsat udgør et betydningsfuldt strukturerende element i nyhedsproduktion (Hartley 2009a).

Den 2. affordance ved netaviserne er *multimodalitet*, altså potentialet for gennem anvendelse af de digitale mediers binære alfabet at integrere forskellige modaliteter i det samme medium (Engebretsen 2010; Finnemann 2005). Ved at aktualisere denne affordance kan journalister og andre nyhedsarbejdere anvende udtryksformer, som ellers har været forbeholdt andre medietyper, og potentielt formidle nyhederne på præcis den måde, som er mest hensigtsmæssig. Det er en affordance, der almindeligvis omtales som «multimedialitet» i forskningslitteraturen (se eksempelvis Boczkowski 2006; Negroponte 1995; Pavlik 2001), men der eksisterer imidlertid en diskrepans mellem denne term og det fænomen, den refererer til: Multimodalitet indebærer nemlig, at der er tale om en flerhed af medier, mens det, der almindeligvis refereres til ved brugen af denne term, retteligt er en flerhed af modaliteter inden for ét medium. I en begrebslig indkredsning af multimedie-journalistik foretager Deuze (2004) den samme distinktion, som der her sigtes på, nemlig mellem på den ene side journalistik som integrerer en række udtryksformer (tekst, billeder, video, lyd, etc.) inden for det samme medium og på den anden side journalistik som

formidler nyheder på tværs af en række forskellige medier. I dette studies fokuseres på den første type af flerhed, idet kun én medietype (netavisen) undersøges – og af samme grund anvendes begrebet multimodalitet.

Den 3. affordance ved netaviserne er *interaktivitet*. Det præcise indhold af dette begreb er omdiskuteret inden for medie-, journalistik- og kommunikationsforskningen (Kioussis 2002; McMillan 2002), men det er dog fælles for de forskellige perspektiver, at de har at gøre med, at brugerne sættes i stand til at påvirke kommunikation og dens indhold gennem den digitale teknologis mulighed for at være kanal til både afsending og modtagelse af information (Finnemann 2005). Denne potentielle to-vejs-kommunikation knytter an til journalistikkens normative fundament om at klæde offentligheden på til demokratisk deltagelse og at facilitere den politiske samtale (Eide 2011; T. Schultz 1999), og der er derfor som udgangspunkt en ideologisk velvilje blandt journalister til at anvende potentialet. Den faktiske inddragelse af brugerne i hverdagens journalistiske arbejde kan imidlertid ofte fremstå anderledes begrænset (Domingo 2008). Konkret antager det interaktive potentiale ved netaviserne en lang række forskellige former (se eksempelvis Hermida 2011), der dog alle har det til fælles, at «the people formerly known as the audience» (Rosen 2006) mere direkte end tidligere kan påvirke eller ligefrem være med til selv at udforme indholdet af netaviserne.

Der er dog forskel på, hvordan denne påvirkning af indholdet konkret foregår, og hvor radikal den er i forhold til den privilegerede position, som journalister og redaktører traditionelt har haft i nyhedsproduktionen. I den ene ende af spektret finder vi former for *participatory journalism* eller *user-generated content*, hvor brugere selv kan producere og redigere indhold, og i den anden finder vi de tilfælde af brugerdeltagelse, som udfolder sig inden for strammere styrede rammer som ved deltagelse i afstemninger (Bowman og Willis 2003; Singer et al. 2011).

Endelig er den 4. affordance ved netaviserne *hypertekstualitet*, altså potentialet for at knytte forskellige dele af internettet sammen. Hypertekst og de forbindelser, der skabes derigennem, er en af selve grundstenene i internettet og webben (Castells 2003), og den giver journalister mulighed for at linke til andre websider samt indlejre kilde- og formidlingsmateriale i de enkelte artikler på en måde, som ikke har kunnet lade sig gøre i traditionelle nyhedsmedier.

Set i forhold til nyhedsformidling specifikt, har tilstedeværelsen af hypertekst haft to overordnede (og gensidigt forbundne) konsekvenser. For det første er der sket det, Finnemann (2005) kalder en integration af «kommunikation og arkiv», nemlig at nye og gamle websider eksisterer side om side og potentielt kan forbindes med et klikbart link. På web er det lige ressourcekrævende at tilgå en et år gammel og en et minut gammel artikel, hvis bare man har de korrekte URL'er. Dette forhold har betydning for den måde, den journalistiske formidling foregår på, for som Boczkowski anfører, har den potentielle direkte adgang til andre artikler «affected the character of storytelling by reducing the space devoted to background within the article [...] authors provide a series of links to past articles instead of including one or two paragraphs summarizing context and

history» (2004: 82). Dette knytter igen an til Saltzis' (2012) pointe om, at breaking news-dækning af en begivenhed ofte vil foregå i en række forskellige men dog forbundne artikler. Opsplitningen af en begivenhed i flere internt forbundne artikler knytter an til den anden konsekvens af hypertextualiteten, nemlig at nyhedsformidling i netaviser i mindre grad end i traditionelle medier fremstår som et strømlinet og entydigt fremadskridende narrativ (Engebretsen 2001). Læsningen kan altså følge forskellige stier i stedet for én bestemt, som er fastlagt af afsenderen.

Fremgangsmåde

Sampling og indsamling af empiri

Ligesom det var tilfældet for de journalister, som dækkede begivenhederne i Norge, skulle der umiddelbart efter eksplosionen i Oslo træffes nogle hurtige beslutninger med store konsekvenser for dette forskningsprojekt. Her relaterede beslutningerne sig imidlertid ikke til at tale med kilder og kommunikere til offentligheden men derimod til sampling og indsamling af data. Eftersom netaviser (ligesom netsider generelt) er et dynamisk medium, der altid kan opdateres, ændres og slettes, er deres indhold nemlig flygtigt (Karlsson 2006; Saltzis 2012). Dette forhold stiller særlige krav i en forskningsmæssig sammenhæng, for det, der findes på en webside her og nu, er næppe det samme, som der vil være i morgen, og det vil kun højst usandsynligt være det samme, som er der om et år (Brügger 2005; McMillan 2000). Flygtigheden gælder i særligt høj grad netaviser, som jo opdateres særligt ofte for at kunne bringe de seneste nyheder.

For at imødekomme denne udfordring og skabe et empirisk materiale, der kunne analyseres på et senere tidspunkt, stabiliseredes det ustabile analyseobjekt ved at mikro-arkivere (Brügger 2005) dele af netaviserne. Det vil sige, at online materiale downloadedes til offline kopier på en lokal harddisk. Processen med mikro-arkivering startede kl. 16:10, altså 45 minutter efter eksplosionen i Oslo. Ved brug af den gratis software WinHTTrack Website Copier (version 3.43-9) arkiveredes offline kopier af såvel forsiderne i de store danske og norske netaviser som et mere selektivt sample af artikler – typisk dem, der var fremhævet med «Breaking News»-bannere på forsiderne. Den danske del af samplet består af materiale fra netaviserne for B.T., Berlingske, Danmarks Radio, Ekstra Bladet, Information, Jyllands-Posten, Politiken og TV 2, mens den norske del af samplet består af materiale fra netaviserne for Aftenposten, Dagbladet, NRK, TV 2 og Verdens Gang.

Efter lidt tekniske startvanskeligheder blev mikro-arkiveringen af de pågældende websider foretaget manuel og med intervaller á fem minutter fra 16:20 til 20:35; denne kadence har resulteret i i alt 56 arkiverings-sessioner, hvilket giver et ganske righoldigt empirisk materiale bestående af i alt 1.542 arkiverede websider (hvoraf hovedparten er forskellige versioner af de samme artikler); Tabel 1 indeholder en oversigt over det samlede empiriske materiale. Det skal her også bemær-

kes, at tekniske udfordringer undervejs i processen med mikro-arkivering resulterede i enkelte store og små (men for det samlede billede ubetydelige) huller i det empiriske materiale.

Tabel 1: Oversigt over det empiriske materiale.

Netavis	Antal arkiverede forsider	Antal øvrige websider (artikler) arkiveret	Arkiverede websider i alt
Aftenposten	9	0	9
B.T.	56	125	181
Berlingske	56	72	128
Dagbladet	44	0	44
Danmarks Radio	46	72	118
Ekstra Bladet	23	229	252
Information	56	51	107
Jyllands-Posten	24	62	86
NRK	46	58	104
Politiken	24	162	186
TV 2 (dansk)	56	77	133
TV 2 (norsk)	46	0	46
Verdens Gang	46	102	148
<i>Samlet</i>	<i>532</i>	<i>1.010</i>	<i>1.542</i>

Baggrunden for samlingen af danske og norske men ikke eksempelvis svenske og finske netaviser bunder i en afvejning af forskellige hensyn – på den ene side ønsket om at generere et tilstrækkeligt bredt empirisk materiale til at kunne sige noget generelt om den digitale journalistiks reaktionsmønstre ved pludseligt opståede krisesituationer, og på den anden side muligheden for at opretholde en stabil cyklus i arkiveringsarbejdet med korte intervaller. Med den benyttede fremgangsmåde for mikro-arkivering skulle hver arkiveringssession færdiggøres, inden den næste kunne sættes i gang, hvilket satte en begrænsning på antallet af netaviser i samlet, fordi arkiveringen simpelthen ikke måtte tage for meget tid fra gang til gang. De korte intervaller prioriteredes højere end at inkludere eksempelvis alle de skandinaviske lande, som alligevel kunne forventes at se nogenlunde ens ud på grund af mediesystemiske ligheder (jf. Hallin og Mancini 2004).

Analyse

Analysen af det empiriske materiale, som denne fremgangsmåde for sampling og indsamling resulterede i, er foregået mindre stringent skematisk end processen med mikro-arkivering kunne synes at lægge op til. Der er tale om en struktureret registrering af, *hvilke* aktualiseringer af de fire affordances, der findes i det empiri-

ske materiale, og af *hvordan* det bruges i nyhedsformidlingen, og præsentationen af denne registrering er i vid udstrækning struktureret omkring konkrete eksempler på tendenser, der rækker bredt i det empiriske materiale. Den analytiske fremgangsmåde ligger tættere på den etnografiske indholdsanalyse (Altheide 1987) end på den mere traditionelle kvantitative indholdsanalyse (Berelson 1954; Krippendorff 2004). Hvor den sidstnævnte fokuserer på frekvenser og fordelinger i form og indhold af kommunikation, fokuseres der i den etnografisk inspirerede tilgang i højere grad på samspillet mellem mediernes indhold og den praksis, som ligger bag indholdet. Altheide (1987) argumenterer således for, at man gennem den etnografiske indholdsanalyse rekonfigurerer sin forståelse af dokumenter og «fieldwork», således at analysen af dem hver især kan generere indsigter i den anden. Det er et perspektiv, som ligger ganske tæt på det, som er et af de underliggende formål med dette studie, nemlig at kunne sige noget om digital journalistisk praksis på baggrund af det medieindhold, den resulterer i.

Analysen anlægger ikke et komparativt perspektiv imellem netaviserne fra de to lande, ligesom netaviserne ikke sammenlignes på tværs af, hvilke medietyper de nedstammer fra (tabloid-, morgen-, aften- og nicheavis eller radio/tv). Fravalget af disse komparative perspektiver skyldes ikke, at de er uinteressante – tværtimod kunne man forestille sig, at de ville afdække interessante forskelle og ligheder på tværs af landegrænser og organisationstyper. Dette har imidlertid ikke været tilfældet, for de samme mønstre har i overraskende vid udstrækning vist sig på tværs af det empiriske materiale, og der er derfor set bort fra disse perspektiver.

Brugen af de fire affordances

I det analyserede materiale er øjeblikkeligheds-affordancen den, som anvendes flittigst og er mest fremtrædende i dækningen af terrorangrebet. Samtlige netaviser i samplet opdaterede således kontinuerligt deres forsider med det seneste nye og publicerede artikler og telegrammer fra nyhedsbureauerne, efterhånden som begivenhederne udviklede sig. Selv web-udgaven af den danske niche-avis Information publicerede hen over eftermiddagen og aftenen nye telegrammer om udviklingen i Norge, selvom netop denne netavis normalt afholder sig fra at opdatere løbende og dække begivenheder, mens de sker. På tværs af samplet opdaterede journalister imidlertid ikke blot forsider og artikler jævnlige, de sørgede også flittigt for at understrege den høje grad af aktualitet ved at bruge markører såsom «Siste», «Breaking News», «direkte» og «direkte nå»; kl. 18:45 prydede farvestrålende Breaking News-bannere eksempelvis ikke mindre end syv af overskrifterne på forsiden af Ekstra Bladets netavis.

Aktualiseringen og den høje prioritering af øjeblikkeligheden gennemsyrede alle aspekter af dækningen og relaterede sig ydermere også til brugen af multimodale elementer. B.T. havde eksempelvis et foto af den raserede regeringsbygning på forsiden af deres netavis allerede ved den tidligste arkiverings-session 45 minut-

ter efter eksplosionen (kl. 16:10 – det er muligt, at billedet har været der allerede tidligere, men dette kan ikke fastslås på baggrund af det arkiverede materiale). Berlingske publicerede det samme foto kl. 16:13, og kl. 16:16 havde Danmarks Radio det også i deres netavis. Der blev således også på billedsiden foretaget en løbende opdatering, og helt overordnet var billeder et fremtrædende indholdselement i langt de fleste netaviser i realtidsdækningen, hvor raserede bygninger, røg, politibetjente og ofre udgjorde en stærk visuel formidling af begivenheden; flere af netaviserne havde desuden billedgallerier, hvor brugere kunne se samlinger af billeder fra især Oslo. Hen over eftermiddagen og aftenen dukkede nye billeder jævnlige op i netaviserne for at illustrere, hvad der på det givne tidspunkt foregik, og som sådan foregik den visuelle repræsentation af begivenheden også i noget, der mindede om realtid.

Kl. 16:50 sendte netavisen for den norske tabloidavis Verdens Gang web-tv live fra det eksplosionsramte område i Oslo, som avisens redaktionslokaler ligger i umiddelbar nærhed af. Udover at også dette format understøttede den stærke fokusering på øjeblikkelighed i den journalistiske dækning, er dette hjørne af formidlingen interessant, fordi man kunne have forventet, at audiovisuel nyhedsformidling kun ville finde sted inden for rammerne af de traditionelle radio- og tv-organisationer, som netop har en historisk baggrund i lyd og levende billeder. Men som eksemplet fra Verdens Gang viser, er dette altså ikke tilfældet. Tværtimod udsendte flere af de trykte avisers web-udgaver video – i de omtrent fire og en halv time, der blev arkiveret websider, havde forsiderne av både Dagbladet, Ekstra Bladet, Jyllands-Posten, Politiken og Verdens Gang links til web-tv.

En sådan udbredt brug af både statiske og levende billeder tyder på, at affordancen for multimodalitet udgør en del af den praksis, som netavisernes journalister agerer efter i realtidsdækningen af pludseligt opståede krisesituationer. Anvendelsen af denne affordance skal imidlertid heller ikke overvurderes, for tekst udgør den foretrukne modalitet på tværs af de analyserede danske og norske netaviser. På trods af, at eksempelvis Dahlgren i webbens tidlige år forudsagde, at «the lingering text bias of cyper-journalism is starting to give way to an audio-visual version» (1996: 64), viser en undersøgelse af filformater på tværs af danske websider (Brügger 2011), at der fortsat eksisterer en præference for tekst som formidlingsform, ligesom Finnemann (2005: 78) hævder, at «[s]o far, there has been a strong cultural tendency to select text as the predominant form» på websider. Denne artikels empiriske materiale synes i nogen udstrækning at bekræfte Brügger og Finnemanns perspektiv, om end multimodalitets-affordancen rent faktisk *spillede* en rolle i netavisernes realtidsdækning af terrorangrebet d. 22. juli 2011.

Det gjorde interaktivitets-affordancen også, men dog i noget mindre grad. Potentialer for interaktivitet blev også anvendt på ganske forskellige måder eftermiddagen og aftenen igennem. For det første var netaviserne fra starten ivrige efter at komme i kontakt med brugere, som havde informationer om det, der skete, eller bare var i Oslo og kunne agere kilder og øjenvidner. Politikens netavis stillede eksempelvis på forsiden spørgsmålet «Er du i Oslo?» og uddybede med

sætningen «Hvis du har øjenvidne-beretninger eller oven i købet billeder, hører vi meget gerne fra dig». Lignende anmodninger forekom i de fleste af netaviserne i samplet: Under direkte henvisning til terrorangrebet opfordrede Aftenposten, NRK, norsk TV 2 og Verdens Gang eksempelvis deres brugere til at kontakte dem, hvis de havde relevant information. Det er imidlertid vanskeligt at vurdere, hvad disse opfordringer er resulteret i, eftersom det ikke fremstår klart, hvorvidt journalisterne rent faktisk modtog nogle bidrag fra offentligheden eller hvordan, de i givet fald brugte dem. Og dog: En artikel som Ekstra Bladets «Danskere i Oslo: Der er blod overalt» ser ud til at udspringe i netop brug af potentialet for interaktivitet, eftersom den baserer sig på et interview med to danske øjenvidner.

En anden og mere transparent form for interaktivitet findes i netaviserne for eksempelvis NRK og Verdens Gang, hvor journalister live-bloggede om begivenhederne (hvilket også igen trækker på affordancen for øjeblikkelighed). I disse rullende blog-feeds kunne brugere skrive kommentarer og derved direkte påvirke selve indholdet i netaviserne og interagere med journalisterne. Mange af brugerkommentarerne indeholdt kondolencer og udtrykte sorg, men en stor del af dem – særligt i de første par timer efter eksplosionen – beskæftigede sig med faktuelle forhold omkring de aktuelle begivenheder; de stillede spørgsmål til journalisterne om antallet af ofre, om hvorvidt der var fare for flere eksplosioner, om hvad der skete i lufthavnen og så videre. Journalisterne besvarede disse spørgsmål så godt, som deres begrænsede tidslige og informationsmæssige ressourcer tillod (se også nedenfor), og gennem disse udvekslinger påvirkede brugerne, hvad der blev behandlet af journalister og publiceret i netaviserne.

Hvad der dog også er interessant er, at den ellers udbredte måde for brugere at komme til orde, hvor der kan skrives kommentarer til de enkelte artikler, var nærmest fraværende på denne dag, idet muligheden for at skrive sådanne kommentarer var afmonteret på næsten alle artikler om terrorangrebet. I det analyserede sample er der således kun to artikler, som brugere kunne kommentere, nemlig «Bombe sprunget i Oslo» hos Information og Ekstra Bladets «Skyderi på norsk ungdomspartis sommerlejre».

Den fjerde og sidste affordance er hypertextualitet. I tillæg til at lede brugerne videre til andre artikler eller netaviser, sådan som det er kutyme at gøre på netaviser, benyttedes affordancen for hypertextualitet også til at indlejre materiale fra andre netsteder eller applikationer. Der var to særligt udbredte former for indlejring. Den første er af kort fra Google, som synliggjorde begivenhedernes geografiske sammenhæng, og som dækningen hos både Ekstra Bladet og dansk TV 2 gjorde brug af. Den anden er indlejringen af materiale fra mikro-blogging-applikationen Twitter. Norsk TV 2 brugte eksempelvis et CoveritLive-modul, der normalt anvendes til live-blogging, til at indlejre alle tweets med hashtagget #oslo i én samlet strøm, som gav brugerne mulighed for i realtid at følge med i, hvordan den offentlige meningsudveksling og kommunikation omkring begivenheden udfoldede sig. Derved gav journalisterne og redaktørerne i netavisen slip på noget af den kontrol, de ellers har over indholdet, eftersom de ikke kunne redigere, hvad folk skrev på

Twitter. Ekstra Bladet var dog nok den netavis i samplet, der mest flittigt gjorde brug af hypertextualitet-affordancen. Artiklen «TV: Oslo ramt af eksplosion» rummede eksempelvis links til to forskellige artikler hos Verdens Gang, samtidig med at den indlejrede tre billeder fra en privat Twitter-profil (@chaglen; herved trak journalisterne også igen på det interaktive potentiale), og i artiklen «Skyderi på norsk ungdomspartis sommerlejr» linkedes der til NRK, ligesom der var indlejret et Google-kort med en markering af Utøyas beliggenhed. Netavisen transmitterede ligeledes et live-signal fra NRKs tv-udsendelse i en indlejret web-tv-afspiller, og der var link til dette tv-signal fra forsiden af netavisen.

Som denne oversigtsmæssige gennemgang af de analytiske registreringer fra de danske og norske netavisers realtid-dækning af terrorangrebet i Oslo og på Utøya viser, indgik de fire affordances ved netavisen som nyhedsmedie generelt i journalisternes umiddelbare reaktion på den pludseligt opståede og meget voldsomme krise. I den følgende del af analysen vendes blikket primært med den første affordance, øjeblikkelighed, for at analysere, hvorvidt brugen af denne affordance i form af hurtig, kontinuerlig opdatering skete på bekostning af nøjagtigheden i den journalistiske produktion.

Nøjagtighed

I denne analysens 2. del, der altså fokuserer på realtid-dækningen nøjagtighed, anvendes i første omgang spørgsmålet om antallet af eksplosioner i Oslo d. 22. juli 2011 som målestok. Vi ved i dag, at der kun fandt én eksplosion sted. Men i den tidligste arkiveringssession kl. 16:10 havde Berlingskes netavis en artikel med overskriften «Regeringsbygning raseret efter eksplosioner i Oslo» og «To eksplosioner har rystet Oslo» som sin åbningssætning. En af forsidehistorierne i B.T.s netavis havde ligeledes kl. 16:20 overskriften «Ny eksplosion i Oslo: Nu er byen ramt af to eksplosioner». B.T. rettede dog denne urigtige oplysning ganske hurtigt, således at artiklen var taget af forsiden 10 minutter senere og udskiftet med en anden under overskriften «Knuste ruder førte til ny eksplosionsalarm». Simultant med denne nedjustering skete der imidlertid det, at dansk TV 2 lige modsat opjusterede terrorangrebets omfang fra «Bombe ryster det centrale Oslo» til «Bomber ryster det centrale Oslo»; i materialet fra kl. 16:55 har TV 2 imidlertid korrigeret dette igen og angivet det korrekte antal. Men på dette tidspunkt angav Berlingske dog stadig, at der havde fundet to eksplosioner sted – og kl. 16:40 fremstod situationen ligefrem så forvirret, at forskellige overskrifter på Berlingskes forside angav forskellige antal eksplosioner.

Det er forståeligt, at ukorrekt information i nogle tilfælde kan optræde i netaviserne i dækningen af igangværende krisesituationer som dem i Norge. Denne form for højest dramatiske og uventede begivenheder repræsenterer en udfordring for journalister, fordi udbuddet af bekræftet information er begrænset, samtidig med at efterspørgslen fra offentlighedens side er umættelig. I denne form for situatio-

ner synes faktuelle fejl uundgåelige, og ifølge Mogensen kræver de givne omstændigheder «professional methods to secure continued trust in the media. One of these methods is to tell the audience bluntly about the uncertainty of facts and to correct information as soon as it is recognized» (2008: 38).

Der er altså to praksisser, journalister bør efterleve for at mindske usikkerheden i dækningen af eksempelvis terrorangreb: Åbenhed omkring usikkerheden og så hurtigt korrektion af fejl som muligt. I realtid-dækningen af terrorangrebet d. 22. juli 2011 var journalisterne særligt opmærksomme på den 2. halvdel af denne fremgangsmåde, idet forkerte oplysninger kontinuerligt blev rettet. En gennemgang af alt det arkiverede materiale fra den sidste arkiveringssession (kl. 20:35) afslører således kun fire eksempler på direkte forkert information:

- For det første optrådte overskriften «Ekspllosioner i Oslo sender aktiemarkedet i minus» fortsat på Berlingskes forside, selvom andre artikler i netavisen gjorde det klart, at der kun havde fundet én eksplosion sted. Der var følgelig en usikkerhed på Berlingskes forside med hensyn til, hvad der helt præcist var sket i Oslo.
- For det andet hævdede Politikens artikel «Adskillige skud på ungdomslejr», at «Gerningsmanden er endnu ikke pågrebet», til trods for at politiet havde arresteret ham mere end to timer tidligere. Derved formidlede artiklen et indtryk af, at terrorangrebet var af betydeligt større tidlig udstrækning, end tilfældet egentlig var, og den præsenterede begivenheden som en igangværende begivenhed selv efter dens afslutning. Andre artikler i Politikens netavis rapporterede dog arrestationen.
- For det tredje angav B.T.s artikel «Blond norsk-talende mand bag massakre» arrestationstidspunktet til at være kort før 19:20, hvilket er knap en time senere end det korrekte tidspunkt. Denne oplysning blev ikke rettet.
- Og for det fjerde angav Jyllands-Postens artikel «Flere skudt af udklædt mand på ø» afstanden fra Oslo til Utøya til at være 10 km, selvom den er omtrent 30 km i fugleflugtslinje. Denne oplysning blev ikke rettet.

Disse fire tilfælde er de eneste ukorrekte informationer på de samlet 41 websider (forsider og artikler), der høstede ved den sidste arkiveringssession, og kun de to førstnævnte fremstår som decideret problematiske, idet de fremstiller det faktiske handlingsforløb uklart. Dette lave antal af fejlbehæftede artikler tyder på, at der i redaktionslokalerne har været et stærkt fokus på at rette fejl; det er én ting for eksempelvis en tv-journalist at nævne, at en tidligere information var forkert, men det er anderledes ressourcekrævende for journalister i netaviser at gå tilbage til allerede publicerede artikler og rette fejl i dem. Og det særligt, når det sker midt i en yderst dramatisk og fortsat udviklende begivenhed.

Hvor journalisterne altså rettede fejl, så snart de blev opdaget, og således efterlevede den ene halvdel af den professionelle fremgangsmåde, Mogensen (2008) beskrev, forholder det sig anderledes tvivlsomt med hensyn til den anden halvdel –

at være åben omkring den usikkerhed, realtidsdækningen er behæftet med. Som flere af citaterne i den første del af denne analyse eksemplificerer, blev der ikke taget mange forbehold for, at de videreformidlede oplysninger kunne være forkerter eller unøjagtige; tværtimod præsenterede flere overskrifter og artikler det som et faktum, at flere eksplosioner havde fundet sted. Et bemærkelsesværdigt eksempel på en journalistisk indrømmelse af den begrænsede viden findes imidlertid på Verdens Gangs live-blog, hvor journalister besvarede en stor del af brugernes spørgsmål med forskellige variationer af «Det vet vi ikke sikkert». I det samlede empiriske materiale forekommer denne form for forbehold dog yderst sjældent i dækningen af bomben i Oslo.

Det er imidlertid interessant at bemærke, hvordan artikulationen af sikkerhed og usikkerhed ændrede sig i nogle af de analyserede netaviser, da terrorangrebets omfang udvidede sig, og meldingerne om masse mordet på Utøya begyndte at dukke op. Netaviserne havde nemlig generelt rigtigt fat i de faktuelle forhold omkring skyderiet allerede fra starten af, men tilstedeværelsen af forbehold var ikke desto mindre betydeligt højere end i forbindelse med bombesprængningen. NRKs netavis var den første i samplet, som rapporterede om skydningen på Utøya. Kl. 18:00 var overskriften i den centrale artikel her «Siste: Skyting på AUF-leieren – flere mennesker skadde». Fem minutter senere havde artiklen «Meldinger om skyting på AUFs sommerleir» på norsk TV 2s netavis følgende rubrik: «Flere ubekræftede meldinger om skyting på Utøya». Her var dækningen altså i mindre grad uden forbehold, og journalisterne understregede den ubekræftede status af den information, der blev cirkuleret. Ekstra Bladet benyttede samme forsigtige formidlingsstrategi i den mest fremtrædende overskrift kl. 18:45, «Ubekræftet: Skyderi på norsk ungdomspartis sommerlejr», og det gjorde hovedparten af de øvrige undersøgte netaviser også.

En alternativ målestok for at vurdere nøjagtigheden i nyhedsformidlingen er at undersøge, i hvilken grad journalister og redaktører hengav sig til spekulation i stedet for at holde sig til fakta. I forbindelse med en så chokerende og umiddelbart uforståelig begivenhed som terrorangrebet er det kun naturligt, at folk begynder at søge efter svar, og i det empiriske materiale er der da også en enkelt artikel, som i et vist omfang placerede ansvaret for eksplosionen, samt en enkelt forsidehenvisning til en lignende artikel, der imidlertid ikke er blevet arkiveret. I det årti, der er gået siden d. 11. september 2001, har termen terrorisme (i hvert fald i en dansk sammenhæng) været nærmest synonym med islamistisk terrorisme funderet i al-Qaidas ideologi; denne framing er den mest fremtrædende i i hvert fald danske nyhedsmedier, hvor den er den mest anvendte til at kontekstualisere terrorisme (Gad 2011).

I realtidsdækningen af terrorangrebet i Norge antydede en dansk netavis i forlængelse af denne praksis en forbindelse til al-Qaida i én artikel: Under overskriften «Dr. Død truede Norge med terror» skrev en journalist fra Ekstra Bladet således, at «[i]ngen har endnu taget ansvaret for bombe i Oslo, men terrorgruppen al-Qaida har før truet Norge med død og ødelæggelse». Artiklen siger ikke direkte, at

al-Qaida-inspirerede islamister stod bag terrorangrebet, men artiklens kontekst og præsentation antydede det kraftigt. Foruden denne artikel havde forsiden av Jyllands-Postens netavis et link til en artikel med overskriften «Ekspert: Bombe ligner Al Qaidas værk»; det er en artikel, som først og fremmest består af citater fra en af Europas ledes eksperter i terrorisme. Disse to artikler er imidlertid de eneste i det empiriske materiale, som forbinder islamisk terrorisme og det norske terrorangreb, som siden viste sig at være gennemført af en kristen, højreorienteret ekstremist. Fraværet af flere af denne type artikler indikerer, at spekulationer angående hvem, der stod bag angrebet, ikke var videre fremtrædende i de analyserede netaviser i løbet af de første par timers dækning.

Konklusion

Analyserne i dette studie viser, at brugen af netavisens specifikke konstellation af affordances udgør en del af den journalistiske praksis forbundet med at dække pludseligt opståede krisesituationer i netaviserne. I dækningen af terrorangrebet i Oslo og på Utøya d. 22. juli 2011 gennemsyrede øjeblikkelighed således alle aspekter af dækningen, idet alle netaviserne i samplet dækkede begivenheden i realtid og kontinuerligt opdaterede deres forsider og publicerede nye artikler. Aktualitetsstatus som et centralt nyhedskriterium blev på den måde understreget, og som den eksisterende litteratur også tidligere har vist, er det af størst vigtighed netop i en digital kontekst. Multimodalitet spillede ligeledes en vigtig rolle i dækningen, idet særligt fotos og video indgik i dækningen på tværs af samplet; det skrevne ord udgjorde dog den foretrukne modalitet. Og endelig gjorde journalisterne på netaviserne også udbredt brug af affordancerne for interaktivitet og hypertextualitet i realtidsdækningen.

Svaret på artiklens 1. forskningsspørgsmål må således være, at de danske og norske netavisers dækning af pludseligt opstået krise afspejler en brug af netavisernes affordances, som dermed kan siges at udgøre en del af den journalistiske reaktion på denne type situationer. At denne anvendelse fandt sted, og at den gjorde det så bredt på tværs af samplet, tyder på, at journalistikken bag netaviser som sådan har tilpasset sig de særlige former og formater, der kendetegner netop dette nyhedsmedium.

Hvad angår det 2. forskningsspørgsmål, forekom der ved mikro-arkiveringens afslutning kun ganske få eksempler på fejlagtige oplysninger i det indsamlede materiale. Gennem de samlede knap fire og en halv time, som der er empiriske materiale fra, skete der uomtvistelige faktuelle fejl i nyhedsformidlingen, men disse fejl blev efterhånden rettet. Den høje produktionshastighed, som realtidsdækningen var kendetegnet af, synes således ikke at have resulteret i en omvendt proportional lav standard i nyhedsformidlingen, hvad angår nøjagtighed, sådan som man ellers måske kunne have forventet.

Selvom disse resultater ikke uden videre kan overføres til journalistik og nyhedsformidling uden for det skandinaviske, demokratisk-korporative mediesystem (jf. Hallin og Mancini 2004), tegner de et klart billede af den digitale journalistiks samfundsmæssige funktion i forbindelse med pludseligt opståede krisesituationer. Det er en type af situationer, som kun sjældent sker, og som bryder med hverdagens normalitet, men hvor det netop derfor er af største vigtighed, at offentligheden har forlade sig på de informationer, som nyhedsmedierne cirkulerer. Her indikerer særligt analysens resultater omkring nøjagtighed, at netaviserne har udviklet sig gennem det årti, der er gået, siden de med Salaverrias (2005) formulering udgjorde et umodent medium. En lignende modningsproces synes at være foregået i forhold til anvendelsen af affordances, gennem hvilken journalisterne og redaktørerne i netaviserne sørgede for, at offentligheden havde adgang – og også selv kunne bidrage – til et opdateret og righoldigt materiale om den ekstreme begivenhed, der fandt sted. Anvendelsen af affordances er ikke i sig selv et modningstegn, ligesom den ikke i sig selv resulterer i bedre eller finere journalistik, men dens fremtrædende position på tværs af hele det empiriske materiale tyder ikke desto mindre på, at den må anses for at udgøre en del af den praksis, som journalisterne i netaviserne aktiverer som reaktion på pludseligt opståede krisesituationer.

Aske Kammer, Adjunkt
Center for Journalistik, Syddansk Universitet
E-post: kammer@journalism.sdu.dk

Referencer

- Allan, Stuart (2006): *Online News. Journalism and the Internet*. Maidenhead: Open University Press.
- Altheide, David L. (1987): «Ethnographic Content Analysis» i *Qualitative Sociology* årg. 10, nr. 1. s. 65-77.
- Anderson, C. W. (2013): *Rebuilding the News: Metropolitan Journalism in the Digital Age*. Philadelphia: Temple University Press.
- Anderson, C. W., Emily Bell og Clay Shirky (2012): *Post Industrial Journalism: Adapting to the Present*. New York: Tow Center for Digital Journalism, Columbia Journalism School.
- Bardoel, Jo og Mark Deuze (2001): «Network Journalism: Converging Competences of Media Professionals and Professionalism» i *Australian Journalism Review* årg. 23, nr. 2. s. 91-103.
- Berelson, Bernard (1952): «Content Analysis» i Gardner Lindzey (red.): *Handbook of Social Psychology, volume I: Theory and Method*. Cambridge: Addison-Wesley Publishing Company.
- Boczkowski, Pablo J. (2004): *Digitizing the News. Innovation in Online Newspapers*. Cambridge: The MIT Press.

- Boczkowski, Pablo J. (2006): «The Processes of Adopting Multimedia and Interactivity in Three Online Newsrooms» i *Journal of Communication* årg. 54, nr. 2. s. 197-213.
- Boczkowski, Pablo J. (2010): *News at work: Imitation in an age of information abundance*. Chicago: Chicago University Press.
- Bowman, Shayne og Chris Willis (2003): *We Media. How audiences are shaping the future of news and information*. Reston: The Media Center at the American Press Institute.
- Brügger, Niels (2005): *Archiving Websites. General Considerations and Strategies*. Århus: Center for Internetforskning, Århus Universitet.
- Brügger, Niels (2011): «WWW 20 år – og stadig mest tekst» i *Kommunikationsforum*. Hentet fra <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/tillykke-til-world-wide-web> 10.10.2013.
- Castells, Manuel (2003): *Internet-galaksen. Refleksioner over Internettet, erhvervslivet og samfundet*. Århus: Systeme.
- Dahlgren, Peter (1996): «Media Logic in Cyberspace: Repositioning Journalism and Its Publics» i *Javnost – The Public* årg. 3, nr. 3. s. 59-72.
- Deuze, Mark (2003): «The web and its journalisms: considering the consequences of different types of newsmedia online» i *New Media & Society* årg. 5, nr. 2. s. 203-230.
- Deuze, Mark (2004): «What is Multimedia Journalism?» i *Journalism Studies* årg. 5, nr. 2. s. 139-152.
- Deuze, Mark (2007): *Media Work*. Cambridge: Polity Press.
- Deuze, Mark (2008a): «The Changing Context of News Work: Liquid Journalism and Monitorial Citizenship» i *International Journal of Communication* nr. 2. s. 848-865.
- Deuze, Mark (2008b): «Understanding Journalism as Newswork: How It Changes, and How It Remains the Same» i *Westminster Papers in Communication and Culture* årg. 5, nr. 2. s. 4-23.
- Domingo, David (2005): «The difficult shift from utopia to realism in the Internet era. A decade of online journalism research: theories, methodologies, results and challenges». Paper præsenteret ved First European Communication Conference, 24.-26. november 2005, Amsterdam.
- Domingo, David (2008): «Interactivity in the daily routines of online newsrooms: dealing with an uncomfortable myth» i *Journal of Computer-Mediated Communication* årg. 13, nr. 3. s. 680-704.
- Domingo, David (2011): «Introduction: The Centrality of Online Journalism Today (and Tomorrow)» i David Domingo og Chris Paterson (red.): *Making Online News, Volume 2: Newsroom Ethnographies in the Second Decade of Internet Journalism*. New York: Peter Lang.
- Domingo, David og Chris Paterson (red., 2011): *Making Online News, Volume 2: Newsroom Ethnographies in the Second Decade of Internet Journalism*. New York: Peter Lang.
- Eide, Martin (2011): *Hva er journalistikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Engebretsen, Martin (2001): *Nyheten som hypertext. Tekstuelle aspekter ved møtet mellom en gammel sjanger og ny teknologi*. Kristiansand: LJ-forlaget.
- Engebretsen, Martin (2006): «Shallow and Static or Deep and Dynamic?» i *Nordicom Review* årg. 27, nr. 1. s. 3-16.

- Engebretsen, Martin (red., 2010): *Skrift/bilde/lyd. Analyse av sammensatte tekster*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Finnemann, Niels Ole (2005): «The cultural grammar of the internet» i Klaus Bruhn Jensen (red.): *Interface://Culture – The World Wide Web as Political Resource and Aesthetic Form*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. s. 52-71.
- Gad, Ulrik Pram (2011): «Muslimer som trussel. Identitet, sikkerhed og modforanstaltninger» i Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter (red.): *Islam og muslimer i Danmark. Religion, identitet og sikkerhed efter 11. september 2011*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Gibson, James J. (1977): «The Theory of Affordances» i Robert Shaw og John Bransford (red.): *Perceiving, Acting, and Knowing. Towards an Ecological Psychology*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates. s. 67-82.
- Hall, Jim (2001): *Online Journalism. A Critical Primer*. London: Pluto Press.
- Hallin, Daniel C. og Paolo Mancini (2004): *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hartley, Jannie Møller (2009a): «Netjournalistik: Uden saks og klister...» i Anker Brink Lund, Ida Willig og Mark Blach-Ørsten (red.): *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*. Århus: Ajour. s. 149-161.
- Hartley, Jannie Møller (2009b): «Nye medier – ny journalistik? En pilotundersøgelse af netnyhedsproduktion i Danmark» i *Journalistica* årg. 3, nr. 1. s. 28-45.
- Hartley, Jannie Møller (2011a): *Radikalisering af kampzonen. En analyse af netjournalistisk praksis og selvforståelse i spændingsfeltet mellem idealer og publikum*. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Hartley, Jannie Møller (2011b): «Routinizing Breaking News: Categories and Hierarchies In Danish Online Newsrooms» i David Domingo og Chris Paterson (red.): *Making Online News, Volume 2: Newsroom Ethnographies in the Second Decade of Internet Journalism*. New York: Peter Lang. s. 73-86.
- Helles, Rasmus (2009): *Personlige medier i hverdagslivet*. København: Københavns Universitet.
- Hermida, A. (2011): «Mechanisms of Participation: How audience options shape the conversation» i Jane B. Singer, Alfred Hermida, David Domingo, Ari Heinonen, Steve Paulussen, Thorsten Quandt, Zvi Reich og Marina Vujnovic (red.): *Participatory Journalism: Guarding Open Gates at Online Newspapers*. Malden: Wiley-Blackwell. s. 13-33.
- Hjarvard, Stig (2012): «The study of news production» i Klaus Bruhn Jensen (red.): *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and quantitative methodologies* (2. udgave). London: Routledge. s. 87-105.
- Hutchby, Ian (2001): *Conversation and Technology. From the Telephone to the Internet*. Cambridge: Polity Press.
- Hutchby, Ian (2003): «Affordances and the Analysis of Technologically Mediated Interaction: A Response to Brian Rappert» i *Sociology* årg. 37, nr. 3. s. 581-589.
- Internet World Stats (n.a.): «Internet 50 Countries with the Highest Internet Penetration Rates» på Internet World Stats. Hentet fra <http://www.internetworldstats.com/> 10.10.2013.

- Kammer, Aske (2013a): «The mediatization of journalism» i *MedieKultur* nr. 54. s. 141-158.
- Kammer, Aske (2013b): *News on the Web: instantaneity, multimodality, interactivity, and hypertextuality on Danish news websites*. København: Københavns Universitet.
- Karlsson, Michael (2006): *Nätjournalistik – En explorativ fallstudie av digitala mediers karaktärsdrag på fyra svenska nyhets sajter*. Lund: Lunds Universitet.
- Karlsson, Michael (2012): «Charting the liquidity of online news: Moving towards a method for content analysis of online news» i *The International Communication Gazette* årg. 74, nr. 4. s. 385-402.
- Kiousis, Spiro (2002): «Interactivity: a concept explication» i *New Media & Society* årg. 4, nr. 3. s. 355-383.
- Krippendorff, Klaus (2004): *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology* (2. udgave). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Lewis, Justin og Stephen Cushion (2009): «The Thirst to be First. An analysis of breaking news stories and their impact on the quality of 24-hour news coverage in the UK» i *Journalism Practice* årg. 3, nr. 3. s. 304-318.
- Lim, Jeongsub (2012): «The Mythological Status of the Immediacy of the Most Important Online News. An analysis of top news flows in diverse online media» i *Journalism Studies* årg. 13, nr. 1. s. 71-89.
- McMillan, Sally J. (2000): «The Microscope and the Moving Target: The Challenge of Applying Content Analysis to the World Wide Web» i *Journalism and Mass Communication Quarterly* årg. 77, nr. 1. s. 80-98.
- McMillan, Sally J. (2002): «Exploring Models of Interactivity from Multiple Research Traditions: Users, Documents, and Systems» i Leah A. Lievrouw og Sonia Livingstone (red.): *Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs*. London: SAGE Publications. s. 163-182.
- Mitchelstein, Eugenia og Pablo J. Boczkowski (2009): «Between tradition and change. A review of recent research on online news production» i *Journalism* årg. 10, nr. 5. s. 562-586.
- Mogensen, Kirsten (2008): «Television journalism during terror attacks» i *Media, War & Conflict* årg. 1, nr. 1. s. 31-49.
- Negroponte, Nicholas (1995): *Being Digital*. New York: Vintage Books.
- Newhagen, John E., og Sheizaf Rafaeli (1996): «Why Communication Researchers Should Study the Internet: A Dialogue» i *Journal of Communication* årg. 46, nr. 1. s. 4-13.
- Newman, Nic og Davy A. L. Levy (red., 2013): *Reuters Institute Digital News Report 2013*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Nielsen, Rasmus Kleis og Kim Schrøder (2013): *Danskernes brug af nyhedsmedier 2013*. Roskilde: Center for Magt, Medier og Kommunikation, Roskilde Universitet.
- Paterson, Chris og David Domingo (red., 2008): *Making Online News. The Ethnography of New Media Production*. New York: Peter Lang.
- Pavlik, John V. (2001): *Journalism and New Media*. New York: Columbia University Press.
- Rantanen, Terhi (2009): *When News Was New*. Malden: Wiley-Blackwell.
- Rappert, Brian (2003): «Technologies, Texts and Possibilities: A Reply to Hutchby» i *Sociology* årg. 37, nr. 3. s. 565-580.

- Rosen, Jay (2006): «The People Formerly Known as the Audience» på PressThink. Ghost of Democracy in the Media Machine. Hentet fra http://archive.pressthink.org/2006/06/27/ppl_frmr.html 10.10.2013.
- Salaverría, Ramón (2005): «An Immature Medium. Strengths and Weaknesses of Online Newspapers on September 11» i *Gazette: The International Journal for Communication Studies* årg. 67, nr. 1. s. 69-86.
- Saltzis, Kostas (2012): «Breaking News Online. How news stories are updated and maintained around-the-clock» i *Journalism Practice* årg. 6, nr. 5-6. s. 702-710.
- Schrøder, Kim og Christian Kobbernagel (2012): *Danskernes brug af nyhedsmedier 2011: En pejling af danskernes færden i nyhedsuniverset*. Roskilde: Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologi, Roskilde Universitet.
- Schudson, Michael (1987): «Deadlines, Datelines, and History» i Robert Karl Manoff og Michael Schudson (red.): *Reading the News*. New York: Pantheon Books. s. 79-108.
- Schultz, Ida (2007): «The Journalistic Gut Feeling. Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values» i *Journalism Practice* årg 1, nr. 2. s. 190-207.
- Schultz, Tanjev (1999): «Interactive Options in Online Journalism: A Content Analysis of 100 U.S. Newspapers» i *Journal of Computer-Mediated Communication* årg. 5, nr. 1.
- Seib, Philip (2001): *Going Live. Getting the News Right in a Real-Time, Online World*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Singer, Jane B., Alfred Hermida, David Domingo, Ari Heinonen, Steve Paulussen, Thorsten Quandt, Zvi Reich og Marina Vujnovic (red., 2011): *Participatory Journalism: Guarding Open Gates at Online Newspapers*. Malden: Wiley-Blackwell.
- Steen, Steen (2010): *Back to the Future. Online journalism as innovation, transformation and practice*. Oslo: Oslo Universitet.
- Steen, Steen (2011): «Online Journalism and the Promises of New Technology. A critical review and look ahead» i *Journalism Studies* årg. 12, nr. 3. s. 311-327.
- Vaage, Odd Frank (2013): *Norsk mediebarometer 2012*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.